

مدیریت و تحقق جهاد اقتصادی

سمیرا محمدی اسنکی^۱

چکیده:

نگاهی به سال‌های اصلاح الگوی مصرف و همت مضاعف، کار مضاعف نشان می‌دهد که در ابتدای هر یک از این سال‌ها شعارهای احساسی و بعضاً غیرواقعی رنگ و بوی بیشتری از اقدامات عملی داشته و در ماه‌های بعدی سال نیز همین شعارها ادامه داشته و میدان عمل آنگونه که باید و شاید شاهد اقدامات اساسی نبوده است.

نصب تابلوها و بنرها شاید یکی از ساده‌ترین و البته مرسوم‌ترین کارهایی است که در این سال‌ها شاهد آن بوده‌ایم که خود بعضاً مغایر با نقش شعارهای عنوان شده است.

قصد نگارنده از بیان این جملات تخطئه و یا ایراد گرفتن از نحوه عمل سال‌های گذشته نیست. بلکه هدف این است تا با بیان اهمیت سال جاری و جدی بودن جهاد در عرصه اقتصادی، هر چه سریع‌تر از مرحله شعار و یا بیان اهداف به مرحله عمل وارد شویم و با تمام قوا بسترهای عملی را برای رسیدن به آنچه مقام معظم رهبری فرمودند فراهم کنیم.

در این راستا باید با یک برنامه‌ریزی دقیق و زمانبندی حسابشده، نقشه راه پیش رو را ترسیم کرد و مطابق با برنامه پس از آماده‌سازی اذهان و فراهم آوردن بسترهای اجرای برنامه جهاد اقتصادی، به شناسایی صحیح دشمن اقتصادی پرداخت و زمان را برای اقدام عملی در عرصه جهاد مطابق با نقشه‌های ترسیم شده هدر نداد.

مقدمه:

مقام معظم رهبری سال ۱۳۹۰، را سال «جهاد اقتصادی» نام نهادند. همان‌طور که همگان می‌دانند رهبر معظم انقلاب، سال ۸۸ را نیز به عنوان سال «اصلاح الگوی مصرف» و سال ۸۹ را به عنوان سال «همت مضاعف، کار مضاعف» نام‌گذاری فرموده بودند.

امسال نیز توسط ایشان، سال «جهاد اقتصادی» نام‌گذاری شده است. این امر نشان دهنده اهمیت تحولات اقتصادی در اندیشه معظم له بوده و باید توجه داشت تا به این شعارها سطحی و صوری نگریسته نشود. خوشبختانه در سرتاسر سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹، شعارها تحقق عملی پیدا کرده و

^۱ f.azarpendar@gmail.com

ملت و دولت در دو سال اخیر، هم به اصلاح الگوی مصرف و هم به همت مضاعف و کار مضاعف به جدیت پرداخته‌اند.

در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، علم و فن‌آوری نیز کارهای بزرگی انجام شده که ناشی از نهادینه شدن اجرایی این کارها است. از جمله این کارهای بزرگ و همت‌های جدی، اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها بوده که می‌توان نقطه عطف مطلب مذکور باشد. در سال ۹۰ نیز باید ما همت خود را بر مسائل اقتصادی متمرکز کنیم. چرا که طبق بیانات رهبری، هم‌اکنون مهم‌ترین چالش کشور، موضوع اقتصاد است.

البته هم‌چنان نباید شعارهای سال‌های گذشته را فراموش کنیم و چنانچه امسال حتی می‌بایست همت و کار مضاعف نمود و بروز بیشتری در کار ما داشته باشد، چراکه «جهاد اقتصادی» میدانی بسیار وسیع‌تر را برای تلاش و برنامه‌ریزی می‌طلبد. در حوزه‌های اقتصادی نیز به دلیل تأثیر مستقیمی که بر حوزه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی دارد، اگر ما بتوانیم به پیشرفت مد نظر برسیم، در حل بسیاری از مشکلات عمومی کشور هم موفق خواهیم بود.

باید به این نکته نیز توجه داشته باشیم که مسائل جاری بیش‌تر حول مسائل اقتصادی هم‌چون اشتغال، مسکن و سایر موارد مشابه است، که اگر در سال جاری بتوانیم طبق رهنمود رهبر انقلاب حرکت کنیم و موارد مورد نظر ایشان را در کشور محقق سازیم، نظام اقتصادی ایران الگویی موفق برای سایر کشورهای جهان خواهد شد.

« جهاد اقتصادی ؟ »

اصلاح الگوی مصرف، همت مضاعف و کار مضاعف، جهاد اقتصادی، این‌ها نام‌هایی هستند که رهبر معظم انقلاب برای سال‌های اخیر برگزیده‌اند و مسئولان و مردم را به برنامه‌ریزی و اقدام در مسیر تحقق آن فراخوانده‌اند. نگاهی به نامگذاری سال‌ها تا به امروز و مقایسه آن با سال‌های اخیر نشان از یک هدفگذاری دقیق و هدفمند از سوی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در سال‌های اخیر برای ارائه الگوی پیشرفت ایران اسلامی دارد؛ البته در سال‌های پیشین هم ایشان با ارائه الگوهایی نظیر «پاسخگویی مسئولین» چنین برنامه مدونی را برای مردم و مسئولان ارائه کرده بودند اما این مساله در سال‌های اخیر پررنگ‌تر شده و حکایت از تاکید ویژه مقام معظم رهبری بر بهبود شرایط زندگی مردم و پیشرفت کشور دارد.

این موضوع از آنجایی اهمیت می‌یابد که حوادثی که در سال ۸۸ رخ داد، زمینه‌ساز نوعی خدشه در روند اجرایی کارهای کشور و کسب و کار مردم شد؛ تا جایی که رهبر انقلاب برای جبران تمامی خساراتی که فتنه ۸۸ بر روند تعالی و پیشرفت کشور وارد کرد، سال ۸۹ را سال همت مضاعف و کار

مضاعف ناگذاری کردند تا مردم و مسئولان که توانسته بودند دوران سخت فتنه را با موفقیت پشت سر بگذارند، اکنون خود را آماده جبران ضررهای ناشی از آن کنند.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نام امسال را هم بنا به سنت این چند سال، به سوی زندگی مردم و جامعه ایران سوق دادند و با اعلام سال «جهاد اقتصادی» همگان را متوجه مسئولیتشان در برابر آینده ایران عزیز کردند؛ آینده‌ای که تحقق سیاست‌های کلی چشم‌انداز ۲۰ ساله در سال ۱۴۰۴ تنها بخش کوچکی از آرمان‌های بلند مردمان این سرزمین است.

جهاد در کلام «آقا»

اکثر کارشناسان بر روی این موضوع اتفاق نظر دارند که نام‌های سال که از سوی رهبر انقلاب انتخاب می‌شوند، دارای جزئیات و ظرایفی هستند که توجه ویژه به آن ضروری است و می‌تواند زمینه‌ساز تحول‌های جدی و گوناگون در عرصه خدمت‌رسانی به مردم باشد. به عنوان مثال، سال گذشته برخی عنوان کردند که به جای عنوان «همت مضاعف و کار مضاعف» می‌شد یکی از کلمات را حذف کرد و از عبارت «همت و کار مضاعف» استفاده کرد اما بعداً مشخص شد که علت تکرار کلمه مضاعف در نام سال ۸۹، تاکید ویژه مقام معظم رهبری بر همت و تلاش مردم برای جبران ایراداتی بود که در سال ۸۸ و در حین فتنه بروز کرده بود.

امسال نیز انتخاب نام «جهاد اقتصادی» فعالان سیاسی و کارشناسان را به تأمل بیشتر در علت انتخاب واژه جهاد از سوی ایشان واداشته است؛ واژه‌ای که بار معنایی بسیار غنی و پربارتری نسبت به کلماتی همچون تلاش و کار دارد. بررسی سخنان رهبر مظلوم انقلاب هم مشخص می‌کند که جهاد از نظر ایشان تعریف ویژه و مقدسی دارد.

به عنوان مثال، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای چند سال پیش و در دیدار اعضای جهاد دانشگاهی با اشاره به نام این سازمان، تاکید کردند:... از طرفی شما مشغول جهاد هستید. جهاد یعنی مبارزه برای یک هدف والا و مقدس. می‌دانهایی دارد؛ یکی از میدان‌هایش حضور در نبردهای مسلحانه راجع جهانی است. میدان سیاست هم دارد؛ میدان علم هم دارد؛ میدان اخلاق هم دارد. ملاک در صدق جهاد این است که این حرکتی که انجام می‌گیرد، جهتدار و مواجه با موانعی باشد که همت بر زدودن این موانع گماشته می‌شود؛ این می‌شود مبارزه. جهاد یعنی یک چنین مبارزه‌یی، که وقتی دارای جهت و هدف الهی بود، آن وقت جنبه تقدس هم پیدا می‌کند.

ایشان همچنین درباره تفاوت‌های «تلاش» و «جهاد» فرموده‌اند:... جهاد با جهد و تلاش از لحاظ ریشه یکی‌اند؛ یعنی در آن معنای جهد و کوشش وجود دارد؛ اما جهاد فقط این نیست؛ جهاد یعنی مبارزه؛ مبارزه در همین اصطلاح متعارف فارسی امروز ما. مبارزه انواع و اقسامی دارد: مبارزه علمی داریم،

مبارزه مطبوعاتی داریم، مبارزه سیاسی داریم، مبارزه اقتصادی داریم، مبارزه نظامی داریم، مبارزه آشکار داریم، مبارزه پنهان داریم؛ اما یک نقطه مشترک در همه این‌ها وجود دارد و آن اینکه در مقابل یک خصم است؛ در مقابل یک مانع است. مبارزه با دوست معنی ندارد؛ مبارزه در مقابل یک دشمن است.

فرض کنید در دوران اختناق، کسی هر هفته مثلاً پنج تا کتاب می‌خواند؛ خیلی کار بود؛ اما لزوماً مبارزه نبود؛ جهد بود، جهاد نبود. اگر می‌خواست جهاد باشد، باید کتابی را می‌خواند که در حرکت او در مواجهه با رژیم طاغوت و رژیم اختناق، تأثیر داشت؛ آنوقت می‌شد جهاد. خاصیت جهاد این است.

لزوم آمادگی مسئولان و مردم برای جهاد با دشمنان

تاکید ویژه رهبر انقلاب بر جهاد اقتصادی و بازخوانی سخنان ایشان درباره ماهیت کلمه جهاد این موضوع را عیان می‌کند که ایشان قصد دارند تا مردم را نسبت به موانع و سختی‌های این اقدام آگاه کنند؛ اقدامی که در همان ابتدای طرح شدن و حتی قبل از اینکه به اجرا در بیاید، با دشمنی‌های فراوانی روبرو شد و حتی به گفته مسئولان، ستادهایی برای ایجاد فتنه اقتصادی در سراسر کشور ایجاد شد.

طرح تحول اقتصادی و به ویژه هدفمند کردن یارانه‌ها اگرچه با تدابیر و اقدامات مناسب دولت به برگ زرینی از افتخارات جمهوری اسلامی ایران در خدمت رسانی به مردم ثبت شد اما نباید فراموش کرد که هنوز در ابتدای راه هستیم و مخالفان ایران و انقلاب برنامه‌های بسیاری برای ضربه زدن به کشور و مردم در دستور کار خود دارند.

تشکیل ستادهای مختلف برای ضربه زدن به اقتصاد کشور، دامن زدن به شایعت بی‌اساس درباره تبعات اجرای طرح تحول اقتصادی، کارشکنی در راه اقدامات سانده دولت به منظور حمایت و پشتیبانی از مردم و همچنین فضا سازی تبلیغاتی و روانی با استفاده از رسانه‌های ضدانقلاب فارسی زبان تنها بخشی از اقدامات دشمنان برای ایجاد مانع بر سر راه پیشرفت ایران است. همین کینه‌توزی‌ها و سنگ‌اندازی‌ها است که سبب شده تا حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از مردم و مسئولان بخواهند تا با روحیه جهادی به این میدان وارد شوند و در برابر ناملایمات و سختی‌ها، به خداوند متعال توکل کنند و از اقدامات گسترده دشمن علیه خود و ایران عزیز واهمه نداشته باشند؛ چرا که این وعده الهی است که «کم من فئته قليل غلبت فئته كثيره باذن الله.»

نقشه راه استراتژی جهاد اقتصادی:

طی روزهای گذشته بارها شاهد مصاحبه‌ها و گزارش‌هایی با موضوع جهاد اقتصادی بوده‌ایم که هر کدام در جایگاه خود حائز اهمیت و نشاندهنده تصمیم دولتمردان و مردم برای ورود به این عرصه است.

آنگونه که در این اظهارات آمده است، وضعیت فعلی اقتصاد ایران از بعد داخلی و خارجی ایجاب می‌کند که حرکتی جهادگونه در زمینه‌های مختلف و به خصوص اقتصادی انجام شود و البته طبیعی است که این اقدامات در راستای سیاست‌های اصلاح الگوی مصرف و هدفمندسازی یارانه‌ها و با حفظ رویکرد همت مضاعف، کار مضاعف انجام خواهد شد.

از سوی دیگر باید توجه داشت که بستر اقتصاد ایران یک بستر اسلامی بوده و سیاست‌های اقتصادی کارآمد برای این نظام اقتصادی سیاست‌هایی است که در قالب اقتصاد اسلامی طراحی و برنامه‌ریزی شده باشد. در همین باره به نظر می‌رسد که مقام معظم رهبری با بکار بردن عبارت "جهاد" به منظور القای تلاش و همت بسیار در عرصه اقتصادی کشور، تأکیدی ویژه بر اسلامی بودن سیاست‌های اقتصادی در قالب این برنامه دارند.

بنابراین به نظر می‌رسد اولین گامی که کارشناسان و مسئولان اقتصادی کشور باید در راستای تحقق شعار "جهاد اقتصادی" بردارند، شناسایی دقیق نقاط ضعفی از اقتصاد کشور است که با پرداختن به آن‌ها امکان روشن شدن موتور جهاد اقتصادی فراهم شود.

بدیهی است که تحقق منویات مقام معظم رهبری که از سال‌های قبل در ابعاد اقتصادی مطرح و سال جاری نیز در همین زمینه با قوت و شدت بیشتری عنوان شده است، نیازمند تعریف یک تئوری یا استراتژی دقیق است که به خوبی بیانگر نقشه راه پیش روی اقتصاد کشور باشد.

در عین حال باید مشخص شود که اگر چنین الگویی قابلیت تدوین در قالب یک تئوری بومی اقتصادی را دارد مشخصه‌های دقیق تئوری جهاد اقتصادی چیست و اقدامات جهادی که باید در هر زمینه انجام شود، دارای چه ویژگی‌هایی است. در تدوین این تئوری نیز باید همانند تئوری‌هایی که در ادوار مختلف از سوی اقتصاددانان بزرگ دنیا در مکاتب مختلف اعم کلاسیک‌ها، کینزین‌ها و نئوکلاسیک‌ها مطرح شده است، وضعیت فعلی اقتصاد کشور در نظر گرفته شود و سیاست‌های متناسب با حل مشکلات جاری در قالب تئوری "جهاد اقتصادی" اتخاذ شود.

از طرف دیگر شاید بتوان جهاد اقتصادی را در قالب یک استراتژی تعریف کرد که در این صورت تأکیدات فراوانی که بر تعریف دقیق نقشه راه استراتژی‌های اقتصادی سال‌های گذشته وجود داشته است، در باره این موضوع نیز مصداق دارد.

به هر ترتیب این اقدام می‌تواند یکی از راه‌های ایجاد تمرکز و اجرای بهتر برنامه‌های اتاق فرماندهی جهاد اقتصادی است.

چند مانع بزرگ برای «جهاد اقتصادی»

با نگاهی به موضوعات کلان جامعه در می‌یابیم که شاید بتوان تمامی لوازم رشد آن را در سه حوزه اقتصاد، سیاست و فرهنگ دسته‌بندی کرد؛ لذا چنانچه جامعه اسلامی بخواهد از جهت مادی و معنوی رشد کند و ارزش‌های اسلامی در آن پرورش یابد، بایستی از نظر اقتصادی نیز از سطح قابل قبولی برخوردار باشد که در ادبیات اقتصاد اسلامی آن را از نظر فردی سطح کفاف و از نظر اجتماعی توازن می‌نامند.

در تبیین هدف از رشد و حرکت می‌توان وضعیت مطلوب جامعه امروز ایران را در حوزه اقتصاد در مفاد سند چشم‌انداز بیست‌ساله جست‌وجو کرد؛ به طوری که باید به جایی برسیم که ایران اسلامی به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فن‌آوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی دست یابد البته با تأکید بر این که سهم اصلی در تولید و رشد پر شتاب اقتصادی بر عهده منابع انسانی و سرمایه اجتماعی با تولید علم، دانش و تبدیل آن به فن‌آوری بوده و در نهایت به جامعه‌ای الگو از نظر اقتصادی همراه با برقراری سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد و به دور از فقر، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب تبدیل شود.

تبیین و طراحی الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت امری خطیر ولی ارزنده برای تمامی جوامع اسلامی و بلکه برای تمام بشریت است اما با همه این اوصاف ایران اسلامی در حوزه اقتصاد با وضعیت موجودی نیز مواجه است که علی‌رغم تمامی تلاش‌های ۳۰ سال گذشته پس از انقلاب اسلامی، تا نیل به هدف راهی دشوار و صعب‌العبور پیش رو دارد، چه این که هم با دشمنان و موانع داخلی مواجه است و هم با دشمنان و موانع بیرونی

الگوی حرکت و سیر از وضعیت موجود به مطلوب نیز باید در قالب الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت تدوین و روشن گردد. الگویی که بر خلاف الگوهای متداول توسعه در جهان، هم برخاسته از دین و شناخت منبعث از وحی نسبت به انسان و جهان است و هم بومی و متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی این مرز و بوم، الگویی که به پیشرفت و عدالت با یک‌دیگر نظر دارد و سعادت دنیوی و اخروی فرد و جامعه را با هم در نظر می‌گیرد و البته تبیین و طراحی چنین الگویی امری خطیر ولی ارزنده برای تمامی جوامع اسلامی و بلکه برای تمام بشریت است.

اما با همه این اوصاف ایران اسلامی در حوزه اقتصاد با وضعیت موجودی نیز مواجه است که علی‌رغم تمامی تلاش‌های ۳۰ سال گذشته پس از انقلاب اسلامی، تا نیل به هدف راهی دشوار و صعب‌العبور پیش رو دارد، چه این که هم با دشمنان و موانع داخلی مواجه است و هم با دشمنان و موانع بیرونی؛ و این جاست که نامیدن عنوان «جهاد اقتصادی» بر این سال توسط رهبر فرزانه انقلاب اسلامی بایستی بیش از پیش کارشناسان اقتصادی و عموم مردم را متوجه وضعیت موجود، هدف و موانع پیش رو قرار گیرد.

موانعی که در صورت انسجام و همگامی مسئولین و مردم در صورت اخلاص و عزم راسخ در حرکت برای خدا، مشمول نصرت الهی شده و برکت می‌یابد و به هدف می‌رسد. از جمله موانع عبارت‌انداز:

- موانع رشد پر شتاب اقتصادی کشور از جمله در زمینه بهره‌وری و ارتقای سهم آن
- موانع موجود در مسیر ایجاد اشتغال و کاهش نرخ بی‌کاری
- موانع سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و مشارکت مردم در اقتصاد
- اسراف و صرفه‌جویی نکردن در انرژی، آب و لزوم اصلاح شبکه آبیاری کشاورزی
- و....

مهم ترین شروط تحقق جهاد اقتصادی:

سالی که از جانب مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای به عنوان سال "جهاد اقتصادی" نام گذاری شد، نویدگر آینده نوینی است که در سایه عنایات حضرت ولی عصر (عج) و رهنمودهای رهبر فرزانه انقلاب در انتظار ایران اسلامی است. این آینده به موازات آنکه برای مردم شریف کشورمان و فرزندان این آب و خاک مفید و درخشان خواهد بود، به همان اندازه برای کشورهای منطقه و ملت‌هایی که چشم امید خود را همواره به پیشرفت‌های نظام اسلامی ایران دوخته‌اند الگو و نمونه مناسب و کاملی برای تعالی و ترقی خواهد بود انشاء الله.

اما در این میان سوالی که از آغازین دقایق و ساعات نام‌گذاری امسال از سوی رهبر معظم انقلاب به ذهن خطور می‌کند، الزامات و بایدها و نبایدهایی است که باید برای رسیدن به مجاهده و جهاد در عرصه اقتصاد مد نظر قرار گرفته و رعایت شود.

نخستین نکته؛ توجه ویژه به اخلاص و رعایت موازین اخلاقی و دینی برای تحقق جهاد به‌عنوان امری شرعی و اخلاقی است. جهاد بدون مجاهده و مبارزه با نفس و کنار گذاشتن نفسانیات و توجه ویژه به

اخلاص و معنویت امکان پذیر نیست. ممکن است در بهترین حالت آنچه که محقق می‌شود، تنها تلاشی برای سامان دهی و انجام بهتر امور باشد.

دوم اینکه؛ در جهاد باید استراتژی جهادی داشت. نمی‌توان قدم در راه امری چنین بزرگ نهاد اما عملاً نقشه ای برای ادامه راه نداشت. بهترین استراتژی و سند برای سال جهاد اقتصادی فرمایشات رهبر معظم انقلاب و سند چشم انداز توسعه ۲۰ ساله کشورمان است.

سوم اینکه؛ مهم‌ترین عنصر برای جهادی شدن فعالیت‌های اقتصادی در کشور و آغازی خوش یمن برای تحولات و پیشرفت‌های اقتصادی، اتحاد و انسجامی است که باید میان دستگاه‌ها، روسای سه قوه و مسئولان آن باشد. همان گونه که رهبر فرزانه انقلاب فرمودند یکی از لوازم اصلی برای تحقق جهاد اقتصادی داشتن وحدت و انسجام میان مسئولان و دستگاه‌هاست. بدیهی است که بروز هر نوع تشتت و اختلافی می‌تواند منجر به هدر رفت انرژی و به سامان نرسیدن برنامه‌های جهادی شود.

چهارم اینکه؛ یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌ها برای توسعه فعالیت‌های اقتصادی بهره برداری از قوانین و آئین نامه‌های تسهیل کننده خدمات و فعالیت‌های تجاری و اقتصادی است که امید است این مهم با اقدام دولت محترم و نیز تصویب و تأیید نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی هر چه سریع‌تر صورت گرفته و به انجام رسد.

پنجم اینکه؛ در سال جهاد اقتصادی باید از مشارکت ویژه و گسترده مردم برای تحقق جهاد اقتصادی بهره گرفت. نمی‌توان انتظار جهادی فراگیر داشت اما از همراهی و همکاری و مشارکت مردم در این اتفاق و رخداد بی سابقه محروم بود.

ششم اینکه؛ قوای سه گانه کشور و تمامی دستگاه‌ها باید در اقدامی جهاد گونه و بسان مجاهدت‌های هشت سال دفاع مقدس تمامی توان خود را برای تحقق رهنمود مقام معظم رهبری و جامه عمل پوشانیدن به منویات ایشان بسیج کنند. باید در نظر داشت که نمی‌توان در انتظار جهاد نشست اما تمامی ظرفیت‌های کشور برای جهت مجاهده ای این چنین بزرگ و بی سابقه بسیج نکرد.

هفتم اینکه؛ تحقق جهادی اقتصادی موضوعی کیفی و ارزشی است و نباید برای سنجش آن از موازین کمی و آمار و ارقام صرف استفاده کرد. توجه به این مهم ضروری است که ممکن است اقداماتی که در سال ۱۳۹۰ انجام می‌شود برای اصلاح زیرساخت‌هایی در عرصه اقتصاد باشد که اثرات خود را در آینده به نمایش می‌گذارد و نباید به گونه ای اقدام و وانمود کرد که در همین سال ۱۳۹۰ می‌توان به افق‌های مد نظر رهبری معظم انقلاب و دریافت نتایج جهاد مدنظر ایشان پی برد. از همین رو باید از افتادن در مسیر تولید و ارائه آمار و ارقامی که در بسیاری موارد ممکن است چندان مطابقتی با واقع نداشته باشند، پرهیز کرد.

-مدیریت

مدیریت فرایند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد. تعریف مذکور، مفاهیم کلیدی زیر را در بر دارد:
-مدیریت یک فرآیند است.

-مفهوم نهفته مدیریت، هدایت تشکیلات انسانی است.

-مدیریت مؤثر، تصمیم‌های مناسبی می‌گیرد و به نتایج مطلوبی دست می‌یابد.

-مدیریت کارا به تخصیص و مصرف مدبرانه می‌گویند.

-مدیریت بر فعالیت‌های هدفدار تمرکز دارد

تعریف مدیریت

هربرت سیمون مدیریت را فرآیند تصمیم‌گیری می‌داند. از نظر او مدیر خوب کسی است که تصمیمات صحیح را به‌موقع اتخاذ می‌کند و مدیر بد کسی است که در تصمیم‌گیری متزلزل عمل می‌کند. ماری پارکر فالِت مدیریت را هنر انجام دادن کارها به‌وسیله دیگران و از طریق آن‌ها می‌داند.

سیر تحول تاریخی نظریه‌های مدیریتی

۱. دیدگاه‌های قبل از کلاسیک

تمامی مسائل مدیریتی مطرح از ابتدای تاریخ بشر تا سال ۱۹۱۰ در این قسمت طبقه‌بندی می‌شود. مسائلی نظیر سیستم‌های اداری و مدیریتی سومری‌ها، مصری‌ها، ایرانیان باستان و مواردی نظیر ساخت اهرام ثلاثه مصر و ساخت دیوار چین در این حوزه طبقه‌بندی می‌شود. شخصیت‌های زیر از تأثیرگذارترین افراد دوره قبل از کلاسیک هستند:

-چارلز بابیج، مخترع ماشین حساب مکانیکی و اولین شخصی است که به تأثیر محیط در سازمان اشاره کرده.

-هنری تاون، کسی که اولین مطالعات مربوط به تأثیر محیط کاری بر عملکرد کارکنان توسط وی انجام گرفته است.

-آدام اسمیت، که به پدر علم اقتصاد مشهور است و برای اولین بار موضوع تقسیم کار در سازمان را مطرح نمود.

۲. تئوری‌های کلاسیک

این تئوری‌ها از سال ۱۹۱۰ شروع شدند و به ۳ دسته کلی تقسیم می‌شوند:

-مکتب مدیریت علمی

-مکتب مدیریت اداری (اصول گرایان)

-نظریه بروکراسی

محوریت بحث نظریه‌های مدیریت کلاسیک دستیابی به حداکثر کارایی در سازمان می‌باشد. کلاسیک‌ها به سازمان رسمی توجه داشتند و وجود سازمان غیر رسمی را مضر می‌دانستند. دیدگاه‌های کلاسیک شامل یک نگرش صرفاً مکانیکی به سازمان و افراد بوده است. کلاسیک‌ها انسان را همدیاف با سایر عناصر تولید می‌دانستند و برای آن هویت مستقل قائل نبودند.

۳. تئوری‌های نئوکلاسیک (مکتب روابط انسانی)

در سال ۱۹۲۰، در حالی که غرب رکود اقتصادی را تجربه می‌کرد، برخی از دانشمندان علوم اجتماعی به رهبری التون مایو مطالعاتی را درباره چگونگی واکنش کارکنان به میزان تولید در صورت تغییر شرایط کاری، طراحی شغل و محرک‌های مدیری آغاز کردند. بخش اعظم این مطالعات در یکی از واحدهای شرکت وسترن الکتریک در شهر هائورن صورت گرفت که بعدها به مطالعات هائورن مشهور شد [۳]. نئوکلاسیک‌ها بر جنبه‌های انسانی مدیریت تأکید می‌کردند. طرفداران این روش معتقد بودند که مدیریت باید توجه خود را بر افراد متمرکز کند؛ به بیان دیگر متغیرهای اجتماعی را مؤثرتر از متغیرهای فیزیکی می‌دانستند [۴]. عمده فعالیت‌هایی که در این دوره انجام شد به دو دسته زیر تقسیم می‌شود:

-مطالعات هائورن

-نگرش رفتاری (مدیریت) که بر این مبنا استوار بود که مدیرانی که روابط انسانی خوبی در محیط کار برقرار می‌کنند می‌توانند به بهره‌وری دست یابند. به علاوه، جنبش روابط انسانی مرحله‌ای را ایجاد کرد که تکامل یافته آن امروز به‌عنوان رشته رفتار سازمانی، یعنی مطالعه افراد و گروه‌ها در سازمان مطرح است.

۴. مدیریت امروز

در مطالعات مدیریت امروز بسیاری از نظریه‌ها از ترکیب تئوری‌های کلاسیک‌ها و نئوکلاسیک‌ها شکل گرفته است. پیروان جدید جنبش مدیریت علمی بر تصمیم‌گیری‌های علمی، به کارگیری رایانه و ابزارهای تصمیم‌گیری تأکید دارند. گروه نظریه‌پردازان امروزی روابط انسانی، از بهبود و بازسازی سازمان صحبت می‌کنند و جای اصول‌گرایان را کسانی گرفته‌اند که معتقدند قبل از آنکه بتوان به

اصولی پایبند شد لازم است مدیران زیادی را به طور عملی مورد مطالعه قرار داد [۶]. نظریات این دوره را می‌توان به دسته‌های زیر تقسیم کرد

-نگرش کمی مدیریت: که هدفش کاربرد روش علمی برای حل مسائل فنی در سطح وسیع است. مدیریت کمی سه شاخه اصلی دارد؛ علم مدیریت یا تحقیق در عملیات، مدیریت عملیاتی و سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت

-نگرش سیستمی: که تقریباً از دهه ۱۹۶۰ در مدیریت مرسوم شد. طرفداران این نظریه معتقدند نگرش سیستمی بهترین طریق برای وحدت بخشیدن به مفاهیم و نظریه‌های مدیریت و دستیابی به نظریه‌ای جامع است [۷]

-نگرش اقتضایی. اساس این نگرش که به آن نگرش موقعیتی نیز گفته می‌شود بر این استوار است که یک الگوی مدیریت برای همه موقعیت‌ها به‌عنوان بهترین راه وجود ندارد. وظیفه مدیر این است که تعیین کند چه روشی، در چه موقعیت خاصی، تحت چه شرایط ویژه‌ای و در چه زمان بخصوصی بهترین زمینه را برای نیل به اهداف مدیریت فراهم می‌کند [۸].

جنبش جدید روابط انسانی. در طول بیست سال گذشته نظریه‌های دیگری در مدیریت معاصر با نگرش روابط انسانی پدید آمده است که از این قبیل نظریه‌ها می‌توان به نظریه Z اشاره کرد.

سوالات مطروحه:

حال سؤال اساسی این است: شرط اصلی موفقیت این شعار چیست؟ نقش مردم چیست؟ الزامات سال جهاد اقتصادی چگونه باید باشد؟

خوشبختانه اجرای موفق قانون هدفمندی یارانه‌ها نشان داد که شرط اصلی موفقیت در هر طرح اقتصادی، همراهی مردم است. مردم نشان دادند که با هر طرح اقتصادی که منجر به بهبود وضعیت اقتصادی‌شان گردد، همراهی خواهند کرد و آنان نشان دادند: با جهت‌گیری‌های عدالت خواهانه دولت‌ها موافقاند و حاضراند تا با طرح‌های اقتصادی دولت‌ها اگر چه کمی هم دارای زحمت باشد، همراهی کنند.

اگرچه در شرایط کنونی ممکن است سختی‌هایی را هم متحمل شوند. اعتماد به نفس سیاست‌گذاران اقتصادی کشور با اجرای این قانون چندین برابر شده و مردم هم نشان دادند که با این نوع طرح‌ها که کل نظام و نخبگان کشور بر اجرای آن توافق دارند، به خوبی همراه خواهند شد. در سال جدید نیز هم چون سایر سال‌های گذشته سخنان رهبر معظم انقلاب پشتوانه قاطعی برای همه مسؤولین است

که باید در این سال، برنامه‌ها و جایگاه خودشان را تبیین و مشخص کنند. الزامات در این رابطه عبارت‌انداز:

۱- جهاد از کلماتی است که در گفتمان دینی کشورمان معنا پیدا می‌کند. برای همین هم کار کردن برای مسائل اقتصادی، پیشرفت، آبادانی و عمران کشور با مسأله مقدسی به اسم جهاد، تلفیق شده است.

۲- باید در این راستا، موانع اقتصادی کشور را شناسایی کنیم. موانعی که دست و پا گیر هستند. معمولاً در نگاه نهادی برخی از مقررات و آیین‌نامه‌ها و مواد یا تفاسیر قانونی که امروزه در بدنه اجرایی وجود دارد، به شکل مانع عمل می‌کنند. ما به یک جهاد فراگیر در تمامی عرصه‌های اقتصادی جهت آسیب‌شناسی و مانع‌شناسی نیاز داریم تا بتوانیم موانع را رفع کنیم. جهاد کردن به رفع موانع پیشرفت ما برمی‌گردد؛ برخی از این موانع داخلی‌اند و بخشی از آن هم موانع خارجی هستند که باید در عرصه اقتصاد بین‌الملل هم ببینیم که موانع اقتصاد کشور ما چه بوده است.

۳- جهاد اقتصادی نیازمند نقشه راه است. دستگاه‌های اجرایی کشور، دستگاه‌های قانون‌گذار، نهادهای قضایی، بخش‌های مردمی، بخش‌های غیر انتفاعی و خصوصی کشور باید با یک راهبردی که از سوی دستگاه‌های سیاست‌گذار مشخص می‌شود، یک آرایش جهادی به خود بگیرند. این نقشه راه همان «طرح تحول اقتصادی» است که دولت محترم با اجرای مهم‌ترین بخش آن، یعنی هدفمندسازی یارانه‌ها، آن را طراحی کرده است. البته، بسته‌های مختلف برای همه حوزه‌ها از جمله صنعت، خدمات، حمل و نقل و کشاورزی آماده و در این زمینه با مدیران و تشکل‌ها هماهنگی شده است. طرح هدفمند سازی یارانه‌ها گسترده‌ترین طرح اقتصادی است که در کشور اجرا می‌شود و تقریباً حوزه‌های متعدد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اجرای کامل قانون هدفمندی یارانه‌ها گام بلندی در مسیر جهاد اقتصادی و ایجاد تحول در حوزه اقتصاد خواهد بود.

نتیجه‌گیری:

معمولاً پس از چندین سال رشد ثابت اقتصادی، اقتصاد بالا و پایین می‌شود و بحران اقتصادی پدید می‌آید که در نتیجه آن نقش جهاد اقتصادی پررنگ‌تر از قبل می‌شود، بحران اقتصادی تأثیرات و تبعات گوناگون اقتصادی و اجتماعی و انسانی بهمراه دارد. سازمان‌ها به عنوان نهادهای اجتماعی و بنگاه‌های اقتصادی از عواقب بحران مصون نمی‌مانند. بحران اقتصادی اولویت‌های سازمان را تغییر می‌دهد. کارکرد مدیریت در سازمان‌ها به عنوان واحد و سیستمی که دغدغه حفظ منابع انسانی را در

مسیر پر فراز و نشیب حرکت سازمان دارد باید نقش خود را در این بحران‌ها بخوبی ایفا کند. تغییر در اولویت‌های سازمانی باید در اولویت‌ها و استراتژی‌های مدیریت انعکاس یابد. مدیریت نباید در تغییرات سازمان نقش خنثی ایفا کند. بحران اقتصادی موقعیتی است تا کارکرد منابع انسانی، ظرفیت‌ها و سودمندی‌های خود را در کار با سرمایه‌های انسانی در سازمان نشان دهد. مدیریت باید نقش "عامل تغییر" را در بحران اقتصادی ایفا کند و همکاری نزدیکی با مدیریت ارشد سازمان داشته باشد. بحران اقتصادی فرصت مناسبی است برای کنار گذاشتن خط‌مشی‌های کهنه و معرفی راه‌های نو در مدیریت و این امر بدون جهاد اقتصادی ممکن نیست. تحقق تحول اقتصادی در کشور به چند محور نیاز دارد که در این راستا اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها تنها یکی از این محورها محسوب می‌شود. ایجاد تحول در حوزه اقتصاد کشور که از سال‌ها قبل آغاز شده بود با اجرای قانون هدفمند سازی یارانه‌ها سرعت بیش‌تری گرفته اما مسئولان باید به محورهای دیگر ایجاد این تحول نیز توجه داشته باشند. اصلاح قانون گمرک، اصلاح قانون تجارت، اصلاح نظام بانکی و پولی کشور از جمله محورهای ایجاد تحول بنیادین در حوزه اقتصاد کشور است. در سال جهاد اقتصادی و در دهه ۹۰ امیدواریم که کشور در حوزه اقتصاد شکوفا شود، البته اجرای کامل قانون هدفمندی یارانه‌ها گام بلندی در مسیر جهاد اقتصادی و ایجاد تحول در حوزه اقتصاد کشور خواهد بود. اگر هدفمندسازی یارانه‌ها به نحو احسن اجرایی شود، پس از اجرای کامل این طرح مبالغ کلانی به بودجه کشور اضافه خواهد شد که این مبالغ می‌تواند باعث شکوفایی اقتصاد کشور گردد*.

به هر حال، تحقق جهاد اقتصادی نیازمند مدیریت درست و سالم در همه مراحل از تولید تا مصرف است..

منابع:

www.sciencecentre.com

www.irandoc.com

www.majiran.com

www.gigapedia.com

www.google.com

www.scirus.com

